

Rapport från inspektion den 27 maj av Överförmyndarnämnden för Region Gotland

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) riktar viss kritik mot Överförmyndarnämnden för Region Gotland (nämnden) på följande punkter:

- Bristande uppföljning av bouppteckning

Inledning

Länsstyrelsen besökte nämndens kansli den 27 maj. Vid inspektionen granskade vi nämndens register över ställföreträdarskap samt 31 enskilda akter. I bilagan till rapporten finns information om vilka akter som vi granskade.

Nämnden yttrade sig över ett utkast av rapporten den [datum]. Länsstyrelsen har gått igenom rapporten med nämnden vid ett digitalt sammanträde den 1 september 2025. På sammanträdet deltog Susanne Lindström, ordförande i nämnden, samt Malin Wiginder, Åsa Lidström, Anna Malm och Fjorda Pupovci från nämndens kansli. Från Länsstyrelsen deltog Anton Tysklind och Anna-Karin Alm.

I rapporten tar vi upp de ärenden som vi haft något att anmärka på.

Uppföljning av föregående rapport

I rapporten från föregående inspektion (dnr 22072-2024) riktade Länsstyrelsen inte någon kritik mot nämnden.

Aktgranskning med kritik

Uppföljning av bouppteckning

Sammanfattning av granskningen

I ärende 1511 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken (1949:381) (FB) noterade Länsstyrelsen följande.

I april 2023 informerades nämnden av den dåvarande gode mannen om ett eventuellt arv för huvudmannen, med anledning av att dennes mamma hade gått bort. Av akten framgick att huvudmannens pappa skulle ombesörja bouppteckning. Det framgick sedan inget om huruvida det eventuella arvet hade följts upp av nämnden. Av årsräkningarna för år 2023 och 2024 framgick inte heller några uppgifter.

Länsstyrelsens bedömning

Har en huvudman del i ett dödsbo ska gode mannen vårda dennes rätt i dödsboet enligt bestämmelserna i 15 kapitlet FB. Om huvudmannen är ensam delägare i dödsboet gäller i stället bestämmelserna i 14 kapitlet FB. Om huvudmannen är ensam dödsbodelägare behövs inte något avtal om samtycke till fördelning av tillgångarna. Tillgångarna ska då överföras till huvudmannen.

Om ett dödsbo inte skiftas inom sex månader från det att bouppteckningen förrättades och har avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo inte heller ingåtts ska gode mannen inom denna tid lämna en redogörelse för anledningen till att boet inte skiftats. En sådan redogörelse skall därefter och till dess att dödsboet har skiftats eller ett avtal om sammanlevnad i oskiftat bo ingåtts lämnas var sjätte månad, om inte överförmyndaren bestämmer någon annan tid (15 kap. 3 § FB).

Förmyndare, gode män och förvaltares verksamhet står under överförmyndarens tillsyn (12 kap. 9 § FB). Överförmyndaren ska granska förmyndares, gode mäns och förvaltares verksamhet med ledning av de förteckningar, årsräkningar, sluträkningar samt andra handlingar och uppgifter angående förvaltningen som har lämnats (16 kap. 3 § FB).

Efter att nämnden fick information om huvudmannens eventuella arv har inga uppföljningsåtgärder gjorts av nämnden. Länsstyrelsen

anser att nämndens handläggning varit bristfällig och riktar därför viss kritik mot handläggningen av ärendet i detta avseende.

Aktgranskning utan kritik

Bristfälligt undertecknande av redovisningshandlingar

Sammanfattning av granskningen

Gällande de årsräkningar som lämnats in digitalt i de granskade akterna noterade Länsstyrelsen följande.

Årsräkningarna har lämnats in digitalt via nämndens e-tjänst. Av det granskade dokumentet framgår det inte hur signering av årsräkningen har gått till och inte heller huruvida den är undertecknad på heder och samvete. Nämnden uppgav på inspektionen att årsräkningen undertecknas på heder och samvete med e-legitimation och att det som framgår på den utskrivna årsräkningen är en unik kod som kan spåras i nämndens verksamhetssystem där det går att se att årsräkningen är undertecknad på heder och samvete.

Komplettering från nämnden

Den 24 september skickade nämnden in kompletterande uppgifter gällande den digitala signeringen av årsräkningar. Nämnden uppgav att ställföreträdaren nu vid signering får klicka i en ruta som bekräftar att signeringen sker på heder och samvete och att denna uppgift följer med vid utskrift av årsräkningen.

Länsstyrelsens bedömning

Årsräkningar ska avges och undertecknas på heder och samvete (14 kap. 15 § FB). Underskriften säkerställer att man kan bevisa kopplingen mellan personen som avgett årsräkningen på heder och samvete med innehållet i årsräkningen. Underskriften, såväl i fysisk som i elektronisk form, fyller en viktig funktion vid ett eventuellt framtida utkrävande av straffansvar mot en ställföreträdare. Överförmyndaren måste därför se till att ställföreträdare ger in årsräkningar i original, som är undertecknade på heder och samvete i beständig skrift. Om redovisningshandlingarna inkommer via verksamhetssystemets e-tjänst måste den digitala signaturen framgå vid granskningen av den digitala handlingen.

JO har i ett protokoll från den 20 februari 2017 (dnr 7221-2016) refererat till Eu-förordningen om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden (eIDAS) gällande de krav som ställs på en avancerad elektronisk underskrift. Enligt förordningen ”ska den vara unikt knuten till undertecknaren. Undertecknaren ska kunna identifieras genom den. Den ska vara skapad på grundval av uppgifter för skapande av elektroniska underskrifter som undertecknaren med hög grad av tillförlitlighet kan använda uteslutande under sin egen kontroll. Den ska vara kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas”.

Länsstyrelsen konstaterar att den digitala signeringen av årsräkningar i ovanstående akter, fram till att nämnden nu ändrat förfarandet, inte varit kopplad till de uppgifter som den används för att underteckna på ett sådant sätt att alla efterföljande ändringar av uppgifterna kan upptäckas. Det har därmed inte gått att säkerställa vem som har lämnat in handlingarna och vem som bär det yttersta ansvaret för innehållet.

Länsstyrelsen ser positivt på att nämnden vidtagit åtgärder efter Länsstyrelsens inspektion och uppmanar nämnden att följa upp så att både signering och efterföljande utskrifter fungerar på det angivna sättet.

Diarieföring

Sammanfattning av granskningen

Länsstyrelsen noterade i samtliga akter där fysiska handlingar påträffades att särskilt årsräkningar, men även andra handlingar, saknar diarienummer och datum för ankomst.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt huvudregeln i 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), ska allmän handling, när den kommit in till eller upprättats hos myndighet, utan dröjsmål registreras. Enligt 5 kap. 2 § OSL ska det av registreringen framgå *datum* då handlingen kom in eller upprättades och *diarienummer* eller annan beteckning som har åsatts handlingen samt i förekommande fall *från vem* handlingen har kommit in eller *till vem* den har expedierats och i korthet *vad handlingen rör*. I undantagsfall ska uppgifter av de två sistnämnda slagen utelämnats eller särskiljas, nämligen om det behövs för att registret i övriga delar skall kunna företes för allmänheten.

För att kunna hänföra de i registret diarieförda handlingarna behöver diarienummer och datum för ankomst eller upprättande framgå på själva handlingen. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner för diarieföring.

Redovisning av uttagsmedgivanden

Sammanfattning av granskningen

I ärende 839 gällande ett godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB noterade Länsstyrelsen följande.

I årsredogörelsen för år 2023, som inkom den 7 februari 2024, har den gode mannen uppgett att han har tagit ut pengar från överförmyndarspärtrat konto med anledning av att huvudmannens bostadsbidrag är indraget. I årsräkningen för år 2023 har gode mannen uppgett att uttag på 45 273 kronor har gjorts under året. Nämnden har dock bara godkänt uttag på 30 000 kronor under 2023. I årsräkningen hänvisas till en bilaga som inte finns kvar i akten. I samband med uttagsmedgivanden har nämnden inte begärt in någon separat redovisning av uttagen.

Länsstyrelsens bedömning

Gällande nämndens grundläggande tillsynsansvar, se avsnitt ovan om "Uppföljning av bouppteckning".

Den enskildes medel ska i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning (12 kap. 4 § FB).

Syftet med överförmyndarspärrear är att de ska utgöra en trygghet för huvudmannens medel. Det är därför av stor vikt att nämnden följer upp de medgivanden att lyfta medel från överförmyndarspärtrade konton som utfärdats för att säkerställa att huvudmannens medel används på rätt sätt. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta avseende.

Rapporten har upprättats av Anton Tysklind med Anna-Karin Alm som medverkande.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden

Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen

Kommunrevisorerna

Justitieombudsmannen

Granskade akter

Godmanskap enligt 11 kap. 4 § FB

Akt 210, 289, 745, 1016, 213, 1250, 1511, 839, 4150, 1234, 2163, 657, 655

Förvaltarskap

Akt 934, 925, 2976, 4122, 4153, 3968, 825

Förmynderskap

Akt 4103, 2538, 2396, 4014, 4271, 4151, 2925, 4123

Under uppbyggnad

Akt 4187, 4065, 4009